

Széchenyi István Egyetem
Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

Dr. Bartkó Róbert

TÉZISEK

A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései

című doktori értekezéshez

Témavezetők: Dr. Kovács Gábor, PhD egyetemi docens
Dr. Lévay Miklós, CsC egyetemi tanár

Győr, 2011

TARTALOMJEGYZÉK

I. AZ ÉRTEKEZÉS TÁRGYA ÉS CÉLJA.....	3
II. AZ ÉRTEKEZÉS ALAPJÁT KÉPEZŐ KUTATÁS MÓDSZERE.....	5
III. AZ ÉRTEKEZÉS SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE.....	6
IV. A KUTATÁS EREDMÉNYEI, AZOK HASZNOSÍTÁSI LEHETŐSÉGEI.....	9
V. AZ ÉRTEKEZÉS IRODALOMJEGYZÉKE.....	17
VI. AZ ÉRTEKEZÉSBEN FELHASZNÁLT JOGI DOKUMENTUMOK JEGYZÉKE.....	24
VII. A SZERZŐ TÉMÁBAN SZÜLETETT PUBLIKÁCIÓI.....	28

I. AZ ÉRTEKEZÉS TÁRGYA ÉS CÉLJA

A terrorizmus elleni küzdelem szempontjából mind nemzetközi, mind pedig hazai szinten a 2001. szeptember 11-i események éles cezúraként értékelhetők. Az ezt megelőző időszakban ugyanis a nemzetközi közösség inkább a terrorizmus keretei között megvalósuló sui generis kriminalitásokra, és a velük szembeni fellépés hatékonyságára koncentrált, míg a magyar büntető törvény – figyelemmel a Btk. korábbi 261.§-ára - tulajdonképpen nem is a klasszikus értelemben vett terrorcselekmény tényállási elemeit szabályozta, emellett pedig a hazai bűnügyi statisztikában is ritkán fordult elő maga a bűncselekmény. A szemléletváltást a fenti tragikus események eredményezték, hiszen ezt követően indult meg egy olyan összetett front kialakítása, mely mind internacionális, mind pedig nemzeti szinten abból a fundamentális tényből építkezett, hogy egy eredményes fellépés nélkülözhetetlen premisszája a különböző diszciplínák összehangolása. A hazai szakirodalomban addig kiaknázatlan területként meglévő témában az egyre bővülő terrorizmus-kutatások jelentős számban tették közzé kutatási eredményeiket, illetve a nemzetközi közösség szintjén, valamint a szűkebb integrációként értékelhető Európai Unióban is megindult egy átfogó terrorizmus-elleni stratégia jogi és operatív-adminisztratív eszközrendszere kidolgozásának igénye.

A kutatások hazánkban azonban főként biztonságpolitikai, katonapolitikai, valamint kriminológiai, kriminalisztikai, illetve szociológiai irányultságúak voltak, és egészen napjainkig csak nagyon kevesen foglalkoztak a büntetőjogi dogmatikai megközelítés lehetőségével, a terrorizmus elleni küzdelmet jellemző büntetőpolitika átfogó, monografikus elemzésével pedig gyakorlatilag nem találkozhatunk hazánkban¹. Fentiek okán az értekezés legfőbb célja egy olyan átfogó munka megalkotása volt, melyben a terrorizmus elleni küzdelem büntetőjogi frontja szempontjából lényeges paraméterek bemutatásra, és értékelésre kerülnek. Ebben a tekintetben igyekeztünk a „témában előttünk járó” nemzetközi tanulmányokban kirajzolódó uralkodó felfogásokra, valamint az európai integráció szintjén megfogalmazott eredményekre koncentrálni annak érdekében, hogy az értekezés hozzájáruljon a terrorizmus elleni büntetőjogi fellépés hazai tovább-fejlesztéséhez.

¹ Természetesen nem vitatható, hogy a 2001-es eseményeket követően hazánkban is megjelentek tanulmánygyűjtemények a terrorizmussal összefüggésben, melyek az értekezésbe beépítésre is kerültek, azonban ezek inkább a fenti nézőpontokból közelítettek a témához.

Ezért a disszertáció elkészítése során törekedtünk a büntető anyagi jog terepében belül a lehető legkomplexebb megközelítés alkalmazására, kiindulva a fogalmi alapok lefektetéséből egészen a hatályos szabályozás kritikáján keresztül, a *de lege ferenda* javaslat megalkotásáig².

Határozott célunk volt – és ez végigvonul az értekezés szerkezetén –, hogy érintsünk minden olyan részterületet, mely szervesen összekapcsolható a terrorizmus elleni hazai és nemzetközi küzdelem büntetőjogi síkjával. Természetesen vizsgálataink éppen a tárgy interdiszciplináris jellege okán érintettek olyan tudományterületeket is, mint a kriminológia, vagy éppen a szociológia, azonban ezeket csak olyan mélységben, amely még nem tereli el a disszertációt alapvető medréből, illetve elemzéseink kiterjedtek a nemzetközi büntetőjog világára is, mely gondolkodásmód a külföldi eredmények implementálása kapcsán egyre erőteljesebb hatást gyakorol a hazai dogmatika fejlődésére is. A téma aktualitásához – sajnálatosan – kétség nem fűzhető, hiszen a 2001-es merénylet-sorozatot követő nemzetközi és európai büntetőpolitikai változás mind a mai napig permanensen érezteti hatását, folyamatosan növelve a nemzetállamok közötti horizontális együttműködés hatékonyságát, az egyezményi rendszerek továbbfejlesztését. Ennek a fejlődésnek ékes bizonyítékai a nemzetközi büntetőjogban a nemzetközi bűncselekmények körének újragondolására irányuló törekvések, melyek fontos pillérét képezik jelen értekezésnek is. Egyebekben a disszertáció felépítését a választott tématerület természete, valamint a fentiekben rögzített alapvető célkitűzések is determinálták. Éppen ezért igyekeztünk egy olyan ívet adni az elemzés sorrendjének megválasztásakor, mely alkalmas egy jól áttekinthető egység kialakítására.

A fogalmi alapok megteremtését követően célunk először a nemzetközi büntetőjog, majd ezt követően az európai büntetőjog oldaláról érkező hatások bemutatása, esetleges jövőbeli fejlődési irányok keresése volt, melyet a hazai jogszabály-történet, és a hatályos magyar tényállás kritikai tárgyu elemzésével zártunk le.

² A hazai szabályozási keretek vizsgálata során célzottan nem foglalkozik az értekezés a büntető anyagi jog szabályai kívüli norma-halmazzal, tekintettel arra, hogy ebben az esetben olyan jogterületeket kellett volna érintenünk, melyek együtthatásukban már elvették volna a munka alapvető büntetőjogi jellegét.

II. AZ ÉRTEKEZÉS ALAPJÁT KÉPEZŐ KUTATÁS MÓDSZERE

Akár a terrorizmusra, mint kriminalitási formára, akár magára a terrorcselekményre, mint büntető anyagi jogi tényállásra fókuszálunk, a kérdés pusztán a büntetőjog világából nem közelíthető meg. Tekintettel a terrorizmus összetett természetére, valamint transznacionális jellegére, még az elsődlegesen büntetőjogi kutatást végző személynek is egyszerre kell nemzetközi jogásznak, kriminológusnak, valamint természetesen büntetőjogásznak is lennie, melynek azonban egyetlen értekezés keretei között történő megjelenítése túlzottan „terjengőssé” teheti a kutatás, és az annak alapján elkészült tudományos munka tartalmát. Ennek elkerülése érdekében módszerünk a disszertáció elkészítése során az volt, hogy elsősorban a büntetőjogász szemszögéből közelítettük meg a terrorizmust, és az egyéb tudományterületekkel csak annyiban foglalkoztunk, amennyiben azoknak a kutatási célkitűzésünk megvalósítása szempontjából jelentősége volt. Több, az értekezés által is érintett tématerület, mint például a kriminológiai kérdések vizsgálata, a terrorizmus elleni küzdelem egyik korlátjaként is értékelt emberi jogok védelmének kérdésköre, valamint a terrorizmus finanszírozása, és annak pénzügyi jogi vetülete önmagukban is önálló tudományos munka elkészítését tennék szükségessé, így ezek bemutatása során éppen a büntetőjogi szemlélet megőrzése érdekében ügyeltünk bizonyos terjedelmi korlátok megtartására.

A kutatási cél elérése érdekében a munkát tulajdonképpen részben az elemző-szintetizáló, részben pedig a leíró, kritikai módszer jellemzi. Célunk tehát az volt, hogy az irányadó hazai és nemzetközi – jellemzően angol nyelvű – szakirodalom felhasználásával az egyes nézetek olyan egybevetését végezzük el, melyből továbbgondolást igénylő megállapítások szűrhetőek le³. Ennek érdekében nem pusztán tanulmányok és monografikus művek elemzését, hanem tételes normaszöveg-elemző és értelmező munkát is végeztünk, melyben éppúgy hangsúlyt kapott a magyar tényállás-fejlődés, mint az egyes nemzetközi egyezmények bemutatása.

Témaválasztásunk kapcsán elkezdett kutatásaink során igen hamar egyértelmű lett az a felismerés, mely szerint, amennyiben valóban komplex elemzést kívánunk adni a terrorizmusról, akkor elengedhetetlen foglalkozni annak nemzetközi büntetőjogi vetületeivel.

³ Ettől a megfontolástól vezérelve a disszertáció számtalan helyen a szerző saját álláspontját, a kutatás alapját képező művek továbbgondolásaként értékelhető megállapításokat is tartalmaz.

Így az értekezés elkészítése során külön szerkezeti egységben kapott helyet a nemzetközi terrorizmus rendszertani elemzése a nemzetközi bűncselekmények viszonylatában, kiemelt szerepet szánva a háború, valamint a béke idején elkövetett terrorcselekmények értelmezési síkjai közötti differenciálásnak. Az alapvetően három szerkezeti egységre bontható értekezés keretei között a fentiekben foglaltakra is figyelemmel az első részben jellemzően kriminológiai jellegű elemzéseket végeztünk⁴ – kiegészítve azt a fogalmi alapokkal -, míg a második, valamint a harmadik részt már inkább – a nemzetközi és európai vonatkozásokra is kiterjedő - elsősorban büntető dogmatikai, illetve kriminálpolitikai tárgyú megközelítés jellemzi. Hangsúlyozzuk azonban, hogy éppen a terjedelmi keretek megtartása érdekében a munka csak érintőlegesen – az érdekesebb jogtechnikai megoldások bemutatásának síkján - foglalkozik az egyes, hazánk geopolitikai helyzete okán jelentőséggel bíró európai nemzeti jogok külön-külön történő bemutatásával, figyelemmel arra is, hogy európai szinten az Unió, mint integrációs tényező képezte kutatásaink középpontját, melynek keretében a terrorizmussal, mint kvázi európai bűncselekménnyel foglalkoztunk. Megjegyezzük továbbá azt is, hogy egy ilyen vállalkozás minden esetben hordoz magával bizonyos fokú kockázatot, hiszen egy magyarországi kutató számára a szintén állandóan változó külföldi büntető törvénykönyvek adott időpillanatban hatályos szeletét kiemelni és vizsgálni egy időtálló munka elkészítése érdekében nem lehet indokolt.

III. AZ ÉRTEKEZÉS SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE

Az értekezés – különös tekintettel annak céljára, valamint az alkalmazott módszertanára – három nagy egységre, „részre” tagolódik, mely alapvetően a kutatás iránya szerint differenciál, és fogja össze a kérdéskört érintő fejezeteket.

Az Első Rész a terrorizmussal kapcsolatos fogalmi alapvetéssel foglalkozik, melyben célunk az volt, hogy megadjuk azokat a kereteket, melyek között a későbbi, tulajdonképpeni büntetőjogi elemzések helyet kaphatnak. Az értekezés első nagy szerkezeti egysége tehát egy bevezetés is egyben, melyben kitérünk a terrorizmus, és a terrorcselekmény fogalmi összetevőire, valamint a terrorizmus, mint kriminalitás kriminológiai jellegzetességeire. A fogalmi alapok lefektetését az értekezés a definícióalkotás nehézségeinek bemutatásával kezdi, melyet a tulajdonképpeni fogalomalkotás irányainak rögzítése követ. A hazai

⁴ Minthogy az értekezés alapvetően büntetőjogi természetű, az azzal kapcsolatos elemzés „megágyazása” érdekében elengedhetetlen volt kriminológiai vizsgálatokat is tennünk.

tudományos szakirodalomban nyomatékossítani szeretnénk ebben a fejezetben, hogy nem lehet egy egzakt definíciót megalkotni, ezért több szempont eredményeit kell ahhoz összegeznünk, hogy „ellenfelünket” pontosan leírassuk. Ezen felismeréstől vezérelve foglalkozunk a politikatudomány, a jogtudomány, valamint a kriminológia világából érkező válaszok elemzésével. Minthogy a disszertáció megalkotásával általános célunk egy komplex vizsgálat elvégzése és az azzal kapcsolatos tudományos eredmények összefoglalása volt, az alapvetést jelentő gondolatok között foglalkozunk a terrorizmus kriminológiai összefüggéseivel, figyelemmel arra is, hogy a terroristák megértése, valamint az erőszak ezen extrém formája felé történő fordulás okainak felfejtése elengedhetetlen egy eredményes büntetőjogi front megnyitásához, egy sikeres büntetőpolitika kidolgozásához is. A kriminológia aspektusán belül az értekezés kitér a terrorizmus és a globalizáció kapcsolatára⁵, valamint igyekszik azokra a sarokpontokra rávilágítani, melyek a terrorizmus elleni küzdelem szempontjából relevanciával bírnak. Újító szándékkal kísérünk meg ezt követően egy lehetséges büntetőpolitikai stratégiát felvázolni, melynek egyes szintjeivel külön, részletesebben is foglalkozik a munka. Minthogy azonban mind a külföldi, mind pedig a hazai szakirodalom jelentős figyelmet fordít a terrorizmus elleni globális, valamint nemzetállami keretek közötti fellépés határai tekintetében az emberi jogok tiszteletben tartásának, az Első Rész zárásaként külön alfejezetben ezekre a korlátokra is rámutatunk. Megjegyezzük azonban, hogy a dolgozat büntetőjogi indíttatással készült el, ezért ebben a szerkezeti egységben csak a szükségeshez mért terjedelemben foglalkozunk ezen alapvető jogokkal, és azok természetével, illetve igyekszünk a strasbourgi esetjogból példákat is bemutatni.

A Második Részben – a fentieket követően – a terrorizmus elleni büntetőjogi fellépés nemzetközi vonatkozásaival foglalkozunk, ezzel nyitva a dogmatikai elemzés számára teret az értekezés keretei között. A nemzetközi értelmezési szint a disszertációban tulajdonképpen három kisebb részegységben kerül kibontásra. Vizsgálat tárgyává tesszük a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemben kirajzolódni látszó büntetőpolitikát⁶, valamint annak főbb pilléreit, illetve ehhez kapcsolódóan a nemzetközi bűnözéssel szembeni büntetőhatalom internacionális szintre történő emelésének lehetőségeit, gyakorlati modelljeit. Ezek az alfejezetek keretbe foglalják a Második Rész központi egységét, ami a határokon átlépő terrorizmussal, mint nemzetközi bűncselekménnyel foglalkozik. A témának nemcsak azért

⁵ Ennek legfőbb indoka az, hogy a globalizáció, mely tulajdonképpen valamennyi társadalom fejlődési irányait képes befolyásolni, a terrorizmus eszkállódására is jelentős behatást gyakorol.

⁶ Ebben a tekintetben a disszertáció a nemzetközi büntetőpolitika tulajdonképpeni szintézisét jelentő ENSZ terrorizmus ellenes stratégiájának főbb pontjaival foglalkozik.

szánunk jelentősebb felületet az értekezésben, mert a külföldi szakirodalom is egyre nagyobb mértékben foglalkozik vele, hanem főként azért, mert nézetünk szerint a nemzetközi terrorizmussal szembeni küzdelem hatékonyságának a jövőben fontos záloga lehet a szűkebb értelemben vett nemzetközi bűncselekmények körének bővítése ezen kriminalitással. Ebben a fejezetben különbséget teszünk háború és béke idején elkövetett terrorcselekmény között, rámutatva a klasszikus értelemben vett terrorizmus nézőpontjából annak bizonyos fokú indifferens voltára is. Egyben igyekszünk bemutatni azokat a nemzetközi közösség szintjén jelentkező irányokat is, melyek az államhatárokat átlépő terrorizmust - annak nemzetközi békét és biztonságot sértő jellege okán – már nem pusztán egyszerű, az egyes nemzetállamok közötti bilaterális megállapodásokkal szabályozható transznacionális bűncselekményként, hanem annál jóval veszélyesebb olyan kriminalitásként kezelik, mely egységes és átfogó fellépés kötelmére készítené valamennyi jogállamot. Az „internacionális látcsövet” ezt követően az európaival váltjuk fel, melynek keretében szintén két részre bonjuk vizsgálatainkat: egyrészt az európai büntetőpolitikára, másrészt pedig a tagállami határokat átívelő terrorizmus dogmatikai értékelésére. Ez utóbbi területen – az alapszerződések áttekintésén keresztül – igyekszünk a terrorcselekményt a kvázi európai bűncselekmény definíciójában elhelyezni. A Második Rész lezárásaként érzékeltetni kívánjuk a terrorizmus, mint kriminalitás komplex jellegét, így röviden áttekintjük azokat a fontosabb bűncselekményeket, melyekkel a modern értelemben vett terrorizmus egyre szervezettebben látszik összekapcsolódni, e körben kiemelve az európai integráció szintjén elfogadott fontosabb jogi dokumentumokat is⁷.

A disszertáció Harmadik Része már a hazai szabályozással foglalkozik, ezzel leszűkítve a vizsgálat terjedelmét a magyarországi keretek közé. Ebben a szerkezeti egységben már kifejezetten a terrorcselekmény tényállásával foglalkozunk, megvizsgálva azt a dogmatikai elemzés szempontjából releváns látószögéből. Ezt a részt mindösszesen két fejezetre tagoltuk, melyekben részben a terrorcselekmény tényállás-történetére, részben pedig a hatályos szabályok kritikájára, egyben de lege ferenda törvényjavaslat megalkotására fókuszálunk. Ami a jogtörténeti fejezetet illeti, törekedtünk olyan korszakhatárok meghúzására, melyek jól mutatják a büntetőpolitika fejlődését hazánkban a terrorizmus elleni küzdelemben. Vizsgálatainkat e körben – követve a jogtörténeti munkák által egyébként

⁷ Ebben a szerkezeti egységben az értekezés már célzottan nem nyitott az európai integráción túli nemzetközi távlatokat, egyrészt azért, mert az Európai Uniót – tehát már egy szűkebb keresztmetszeti vizsgálatot lehetővé tevő nézőpontot – követően került elhelyezésre a fejezet, másrészt pedig azért, mert a szerző nem kívánta e körben a tudományos munka terjedelmét jelentősen, a hazai szabályozás-kritika és történeti elemzés „kárára” megnövelni.

általában felállított gyakorlatot – szintén a Csemegi-Kódex időszakból indítjuk el, és végigvezetjük a hatályos törvényi tényállás elfogadásáig. A fejlődési ív pontosabb szemléltetése érdekében ebben a fejezetben normaszövegek hivatkozására is sor kerül, azonban csak a szükséges terjedelemben. Az értekezés zárásaként a hatályos szabályozást kritikai-elemző vizsgálatnak vetjük alá, és tisztán büntetőjogi dogmatikai megfontolások mentén igyekszünk rávilágítani a törvényi tényállás hiányosságaira. Ezt követően pedig egy lehetséges jogi norma-javaslattal zárjuk le munkánkat, megteremtve ezzel a disszertáció zárt, logikai egységét, valamint keretbe foglalva a célul kitűzött komplex büntetőjogi vizsgálatunkat.

IV. A KUTATÁS EREDMÉNYEI, AZOK HASZNOSÍTÁSI LEHETŐSÉGEI

Mint ahogyan arra az értekezés szerkezeti felépítését bemutató pontban is utaltunk, kutatásaink kiindulópontja tulajdonképpen az volt, hogy vizsgálataink tárgyát próbáljuk a lehető legegzaktabb definíció megalkotásával rögzíteni, figyelembe véve természetesen az e körben eddig megjelent szakirodalmi álláspontokat is. Minthogy a terrorizmus egy igencsak sok szempontú vizsgálatot igénylő társadalmi jelenség, nem adható egy, gyakorlatilag minden előfeltétellel adekvát válasz arra a kérdésre: mi is valójában a terrorizmus? Könnyebb a dolgunk, ha a jelenségnek pusztán csak egyetlen elemére, a tulajdonképpeni terrorcselekményre koncentrálnunk, hiszen összegyűjthetők azok a tényállási elemek, amelyekből maga a bűncselekmény felépül.

Másképpen fogalmazva kutatásaink azon következtetés levonására adtak alapot, hogy nem adható egy egzakta válasz a terrorizmus fogalma tekintetében, hanem több, egyébként részgazságokat magukban hordozó állítások halmazaként fogható az fel. A disszertációban tulajdonképpen a főbb síkok kerültek ebben a vonatkozásban áttekintésre, így azok összefoglalásaként ehelyütt is kijelenthető, hogy arra kérdésre, hogy mi a terrorizmus, egyaránt adható egy *politikatudományi*, egy *(büntető/nemzetközi)jogi*, valamint egy *kriminológiai* válasz. Ezeket pedig együttthatásukban kell vizsgálni, ugyanis egyik sem tekinthető önmagában elegendőnek a másik figyelembe vétele nélkül. Sajátosan „szimbiotikus” kapcsolatuk felismerése vezethet el minket ahhoz, hogy eredményesen vehessük fel a harcot a világ valamennyi terrorista csoportjával, valamint terrorszervezetével szemben.

A „gyökerek” definiálását követően tágabb teret nyitottunk kutatásainknak, és a kriminológia tudományának világából vettük alaposabban górcső alá a terrorizmust. Kutatásaink célja ezzel az volt, hogy megalkossunk egy, a gyakorlat számára is támpontként kezelhető anti-terrorista büntetőpolitikai tervet. A stratégia természetesen a főbb keretek meghatározását tartalmazza, az egyes elemeken belüli tételes kidolgozás már a jogállam feladata, figyelembe véve e körben biztonság-politikai, valamint költségvetési szempontokat. A terv pontjainak meghatározása során igyekeztünk érzékenyek maradni arra az alaptételre, hogy nem elegendő pusztán csak a jogállami keretek között megtenni a szükséges lépéseket, annál szűkebb, de annál tágabb teret is kell nyitnunk. Következtetésünk e körben tehát az, hogy egy hatékony, és átfogó stratégia három szinten képzelhető el: egyrészt a lakosság szintjén, azaz közvetlenül abban a környezetben, ahol az egyes terrorista aktivitások megjelennek (alsó szint), másrészt az állam szintjén (középső szint), harmadrészt pedig a terrorizmus nemzetállami határokat átlépő jellege okán a nemzetközi közösség szintjén (felső szint.)

A tulajdonképpeni büntető anyagi jogi szempontú kutatási eredményeket a fentieket követően tartalmazza a disszertáció. E körben hiánypótló jelleggel terjedtek ki vizsgálataink a terrorcselekmény dogmatikai jellegű vizsgálatára mind a nemzetközi, mind pedig az európai büntetőjogban. Az értekezés nemzetközi büntetőjogi aspektusú fejezetének keretei között központi tételként – a nemzetközi büntetőhatalmi és büntetőpolitikai megfontolások mellett - kísérletet tettünk annak bemutatására, hogy a nemzetközi terrorizmus bűncselekményi tényállása hogyan kategorizálható a nemzetközi büntetőjogban. A vizsgálat során a bűncselekményt két értelmezési szinten elemeztük: vizsgálva azt egyrészt békeidőben, másrészt pedig – követve a nemzetközi szakirodalmat – fegyveres konfliktus idején.

A jogfejlődés figyelembe vételével rögzíthető, hogy már a két világháború között megkísérelték önálló nemzetközi bűncselekményként definiálni az államhatárokat átlépő terrorcselekményt, azonban annak egyezményi szintű elfogadása elmaradt. A második világháborút követően a terrorizmus egyre inkább a tágabb értelemben vett nemzetközi bűncselekményi osztályba nyert besorolást, azon belül is a jogirodalom – nemzetközi szokásjogi indokok alapján – transznacionális bűncselekményként kezelte, és kezeli mind a mai napig.

Igazán a dogmatikai átértékelés lehetősége az Amerikai Egyesült Államokat ért 2001-es terrortámadásokat követően a Biztonsági Tanács 1368 (2001), valamint 1373 (2001) szám alatti határozatával nyílt meg, melyben rögzítésre került nemzetközi szervezeti szinten, hogy a terrorizmus fenyegeti az emberiség békéjét és biztonságát, azaz nemzetközi érdekeket sértő bűncselekmény. Ez a megállapítás azóta tulajdonképpen végig vonul az ENSZ keretei között megfogalmazódó nemzetközi büntetőpolitikában. Ezzel a felismeréssel pedig megnyílt az út a nemzetközi jogi bűncselekmények bővíthetőségének az irányába⁸, mely a XXI. században újabb kihívás elé helyezi majd a nemzetközi közösséget.

Kutatásaink azt támasztották alá, hogy egyenlőre, mind a jogtudomány, mind pedig a gyakorlat egységesnek mutatkozik abban, hogy a nemzetközi terrorizmus még nem felel meg azon feltétel-rendszernek, melyek alapján eldönthető, hogy egy bűncselekmény nemzetközi jogi bűncselekményi szintre emelhető-e, vagy sem. Az említett feltétel-rendszer felállításával több szerző is foglalkozott, mi általános érvényűként az M. Cherif Bassiouni által rögzítettet fogadtuk el a disszertáció keretei között. Így egy cselekmény abban az esetben tekinthető nemzetközi jogi bűncselekménynek (*crime under international criminal law*), ha és amennyiben az alábbi 4 feltétel együttesen fennáll:

1. a cselekmény nemzetközi érdeket sértő cselekmény legyen,
2. egyben legyen olyan magatartás is, amely példátlan támadást jelent a nemzetek közösségének általánosan elfogadott értékeivel szemben,
3. a cselekmény öltön transznacionális jelleget, akár az elkövetők vagy az áldozatok nemzetiségének különbözősége, akár a nemzeti határok átlépése okán, és végül
4. olyan súlyú legyen a cselekmény védett nemzetközi érdekekre gyakorolt hatása, hogy az csak a nemzetközi kriminalizálás útján legyen elhárítható⁹, vagy kifejezetten nemzetközileg védett személyt támadjon¹⁰.

Ezt követően vizsgálat alá vettük a nemzetközi terrorizmus megítélését háború, illetve fegyveres konfliktus idején, melynek kapcsán kijelenthető, hogy tartalmilag a

⁸ Mint ahogyan arra a korábbiakban már utaltunk az ICC, valamint az ICTR Statútumai is a nyitás lehetőségének az irányába mutatnak.

⁹ Vö. M. Cherif Bassiouni: *The Sources and Content of an International Criminal Law: A Theoretical Framework*, in *International Criminal Law* 3. M. Cherif Bassiouni ed. 2nd edition 1999.

¹⁰ M. Cherif Bassiouni: *Introduction to International Criminal Law*. Transnational Publisher, 2003. 114-115.o., illetve M. Nyitrai Péter: *Bevezetés a nemzetközi büntetőjogba*. UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft, Győr 2009. 130.o.

megkülönböztetésnek csak annyiban van jelentősége, amennyiben a terrorizmus keretében megvalósítható valamely eszközcselekményt, vagy cselekményeket a hadviselésben részes fél fegyveres erejének tagja valósítja meg az ellenség ellenállásának felszámolása céljából a polgári lakosság sérelmére. Ilyenképpen a békeidőben rögzített terrorcselekmény tényállása éppúgy közönséges bűncselekményként, illetve transznacionális bűncselekményként értelmezhető, ha azt fegyveres összeütközés idején valósítják meg. Vizsgálatainkat ez utóbbi esetben kiterjesztettük a terrorcselekmény, valamint az emberiség elleni bűncselekmények kapcsolatára is.

A terrorizmus a nemzetközi humanitárius jogban inkább, mint a civil lakossággal szemben alkalmazott módszeres – az egyes nemzetközi szokásjogi alapú nemzetközi jogi bűncselekmények tényállási elemeként értékelt – erőszakos magatartások halmaza jelenik meg, s nem, mint önálló deliktum. Ennek alapján pedig az egyes szakirodalmakban a háborús, vagy emberiség elleni bűncselekmények alkategóriájaként értékelt terrorizmus nem azonos a tulajdonképpeni terrorcselekménnyel, bár mindenképpen előremutató, hogy a terrorcselekmény (*acts of terrorism*), mint tényállási elem az ICTR Statútumában önállóan is megjelenik. Mindemellett az előremutató jelleget erősíti az ENSZ stratégiájában kirajzolódó nemzetközi büntetőpolitika is, hiszen olyan megállapításokkal találkozhatunk benne, melyek annak az útnak lehetnek az építőkövei, melynek eredményeképpen a nemzetközi terrorizmus a szűkebb értelemben vett nemzetközi bűncselekmények, azaz a nemzetközi jogi bűncselekmények között kerülhet majd a jövőben elhelyezésre.

A nemzetközi büntetőjogi vizsgálatokat követően szűkítettünk a kutatás keresztmetszetén, és az európai integrációra fókuszáltunk. E körben – szintén hiánypótló jelleggel – alkottuk meg a „kvázi európai bűncselekmény” fogalmát, illetve az alapszerződések rendszerén keresztül vezettük le annak tartalmi fejlődését a terrorcselekmény tekintetében, kiemelve természetesen az uniós szinten megalkotott tényállás főbb elemeit. Nézetünk szerint kvázi európai bűncselekmény alatt azokat az Unió által is kiemelt tárgyi súlyú, az Európai Unió közös elveit és alapját képező egyetemes értékeit sértő, illetve veszélyeztető¹¹ kriminalitásokat értjük, melyek egyrészt határokon átnyúló jellegük okán fokozottabb fellépést igényelnek az integrációtól, másrészt pedig szabályozásukat tekintve a tagállamok büntető jogszabály-alkotására – legalábbis a szabályozási alapelvek és

¹¹ Ennek tényét a Tanács a terrorizmus tekintetében a 2008/919/IB számú Kerethatározatának preambulumban emelte ki egyértelműen.

célkitűzések tekintetében – kötelező erejű uniós szintű jogforrás kibocsátására van esetükben lehetőség. Ezeknél a bűncselekményeknél tehát a tagállami büntető törvénykönyvbeli szabályozás alakulására uniós szintű jogforrás képes komoly behatást gyakorolni.

A dogmatikai alapok lefektetése után a disszertáció a terrorizmushoz kapcsolódó fontosabb uniós jogi dokumentumok bemutatását tűzte ki céljául, melyet egyrészt az Unió anti-terrorista stratégiájának elemein, valamint a terrorizmushoz jellemzően kapcsolódó járulékos kriminalitásokat szabályozó normákon keresztül igyekeztünk elérni. Az értekezés a magyar szakirodalom szempontjából szintén hiánypótló jelleggel igyekszik a fenti fejezeteiben a normaértelmezést elvégezni.

A tudományos munka utolsó nagy szerkezeti egységében a hazai szabályozás anyagi jogi vizsgálatát tűztük ki célul, kerek egységbe foglalva ezzel kutatásainkat. Természetesen minden büntetőjogi tényállással foglalkozó szakmai értekezésnek foglalkoznia kell azzal a fejlődéstörténettel, melynek eredményeképpen a Büntető Törvénykönyvben lévő hatályos normák megalkotásra kerültek. Ez a terrorcselekmény vonatkozásában sajátos képet mutat, figyelemmel arra, hogy a modern értelemben vett büntetőjog történetének kezdeti időszakában vagy nem szabályozta a büntető törvénykönyv ezt a tényállást, vagy igyekezett a nemzetközi egyezmények ratifikálása által alkotott törvényalkotási kényszer keretében inkább a tulajdonképpeni terrorcselekmény eszközcselekményeiként felfogható kriminalitásokra koncentrálni. Ebből a szempontból tehát kutatásaink alapján négy jól elkülönülő időszakot¹² különböztettünk meg, melyek a következők: a kezdeti időszak (1.), a nemzetközi egyezmények által generált jogalkotási kötelelem időszaka (2.), a terrorcselekmény kezdeti szabályozásának ideje (3.), valamint a hatályos, a tulajdonképpeni, modern értelemben vett terrorcselekmény-tényállás megalkotásának időszaka (4.). Az utolsó rész első fejezetében igyekeztünk ezen korszak-határok figyelembe vételével bemutatni a terrorcselekmény hazai szabályozás-történetét, kidomborítva benne a büntetőpolitikában jelentkező változásokat is.

Munkánkat a hatályos anyagi jogi szabályok kritikai tárgyú elemzésével zártuk le, melyben igyekeztünk pozitív taxációval felleltározni azokat a hiányosságokat, melyek az uniós kerethatározatnak történő megfelelés érdekében elfogadott legutóbbi tényállás-módosításban még mindig tetten érhetőek. A kritikai tárgyú elemzés azonban nem állhat meg

¹² A korszak-határok kijelölése, valamint azok elnevezése a szerző álláspontját tükrözi.

önmagában de lege ferenda javaslat megalkotása nélkül. A javaslat megalkotása során igyekeztünk figyelembe venni minél teljesebb mértékben az uniós normák által közvetített elvárásokat, valamint a magyarországi dogmatikai hagyományokat, és a két szempontrendszerben megjelenő követelményeket érvényesíteni szöveg-javaslatunkban, melyet a hazai szabályozásra vonatkozó kutatási eredményeink tükrében az alábbiak szerint foglalhatunk össze:

„261.§ (1) Aki abból a célból, hogy

a) állami szervet, más államot, nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűnjön,

b) a lakosságot megfélemlítse,

c) más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa, vagy megzavarja, illetőleg nemzetközi szervezet működését megzavarja,

a (9) bekezdésben meghatározott személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó, vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el, büntett miatt tíz évtől tizenöt évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki az a) pontban meghatározott célból jelentős anyagi javakat kerít hatalmába, és azok sértetlenül hagyását vagy visszaadását állami szervhez, vagy nemzetközi szervezethez intézett követelés teljesítésétől teszi függővé.

(3) Aki az (1) és (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmények elkövetésével fenyeget, büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Korlátlanul enyhíthető annak a büntetése, aki

a) az (1) vagy a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt abbahagyja, mielőtt abból súlyos következmény származott volna, és

b) aki tevékenységét a hatóság előtt felfedi, valamint

c) aki a (3) bekezdés alapján már előkészített terrorcselekményt a hatóság előtt felfedi, és közreműködik a hátrányos következmények megakadályozásában.

(5) Aki az (1)-(3) bekezdésben meghatározott büntett elkövetésére felhív, ajánlkozik, vállalkozik, a közös elkövetésben megállapodik, vagy az elkövetés elősegítése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, ahhoz anyagi eszközöket szolgáltat vagy gyűjt, büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) Aki a (5) bekezdésben meghatározott cselekményeket az (1)-(3) bekezdésben meghatározott büntettnek terrorista csoportban történő elkövetése érdekében valósítja meg,

illetőleg a terrorista csoport tevékenységét egyéb módon támogatja, büntettet követ el, és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(7) Aki az (1)-(3) bekezdésben meghatározott büntett elkövetésére irányuló terrorista csoportot vezet, büntettet követ el, és öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(8) Az (5) vagy az (6) bekezdésben meghatározott bűncselekmény miatt nem büntethető, aki a cselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.

(9) Korlátlanul enyhíthető a (7) bekezdés szerinti büntett miatt annak a büntetése, aki mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna a terrorista csoport vezetésével önként felhagy, és a csoport tagjait, valamint a csoport működését a hatóság előtt önként, teljes körűen feltárja.

(10) Aki hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy terrorcselekmény elkövetése készül, és erről a hatóságnak, mielőtt teheti, jelentést nem tesz, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(11) E § alkalmazásában

a) személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekmény az emberölés [166. § (1) és (2) bek.], a testi sértés [170. § (1)-(5) bek.], a foglalkozás körében elkövetett szándékos veszélyeztetés [171. § (3) bek.], a személyi szabadság megsértése (175. §), az emberrablás (175/A. §), a közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény [184. § (1) és (2) bek.], a vasúti, légi vagy vízi közlekedés veszélyeztetése [185. § (1) és (2) bek.], a hivatalos személy elleni erőszak (229. §), a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak (230. §), a hivatalos személy támogatója elleni erőszak (231. §), a nemzetközileg védett személy elleni erőszak (232. §), a közveszélyokozás [259. § (1)-(3) bek.], a közérdekű üzem működésének megzavarása [260. § (1) és (2) bek.], a légi jármű, vasúti, vízi, közúti tömegközlekedési vagy tömeges áruszállításra alkalmas jármű hatalomba kerítése (262. §), a robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélés (263. §), a lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés [263/A. § (1)-(3) bek.], a haditechnikai termékkel és szolgáltatással, illetőleg kettős felhasználású termékkel visszaélés [263/B. § (1)-(3) bek.], a radioaktív anyaggal visszaélés [264. § (1)-(3) bek.], a nemzetközi szerződés által tiltott fegyverrel visszaélés [264/C. § (1)-(3) bek.], a számítástechnikai rendszer és adatok elleni bűncselekmény (300/C. §), a rablás (321. §) és a rongálás (324. §),

b) terrorista csoport: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja az (1)-(3) bekezdésben meghatározott bűncselekmények elkövetése,

c) fenyegetés: olyan az állam, állami szerv, nemzetközi szervezet, vagy ezek képviselője, illetve a lakosság felé címzett írásbeli, vagy szóbeli nyilatkozat, mely szerint az elkövető a jövőben az (1)-(2) bekezdésekben meghatározott egyben előkészítetlen bűncselekményeket, vagy azok valamelyikét kívánja megvalósítani, és amely alkalmas arra, hogy a címzetti körben komoly félelmet keltsen.”

Persze korántsem gondoljuk, hogy értekezésünk a terrorizmus teljes körű feldolgozását tartalmazná, az álláspontunk szerint egyetlen monográfia keretei között nem is lehetséges éppen annak okán, hogy aki a terrorizmussal kíván foglalkozni, szükségképpen több tudományterületet kell, hogy érintsen, melyek ötvözetét megteremteni egyetlen kötetben – úgy véljük – nem lehet. Közép és hosszú távon ugyanis csak akkor lehet hatékonyan felvenni a küzdelmet a terrorizmus ellen, ha és amennyiben az egyes érintett tudományterületek művelőinek eredményeit összehangoltan sikerül alkalmazni a gyakorlatban. Erre mind a nemzetközi, mind pedig a hazai szakirodalomban, valamint az egyes jogi manifesztumokban jelentős előrelépések mutathatóak ki, melyek további és folyamatos fejlesztése elengedhetetlen a jövő, demokratikus nemzeti számára. Az értekezés szerzője bízik abban, hogy a büntető-jogtudomány oldaláról tekintve sikerült összefoglalnia a téma szempontjából releváns tényezőket, és kidolgozott tétéleivel hozzájárulnia a terrorizmus elleni küzdelemben egy hatékony, és hosszú távon is viszonyítási pontként szolgáló büntetőjogi front kidolgozásához.

V. AZ ÉRTEKEZÉS IRODALOMJEGYZÉKE

1. Ackerman, Bruce: A terrorizmus és az alkotmányos rend. Miskolci Jogi Szemle 3. évfolyam 2/2008. szám
2. Adler, Freda – Mueller, Gerhard O. W. – Laufer, William S.: Kriminológia. Osiris Kiadó, Budapest 2000.
3. Akadémiai Kislexikon II. kötet (L-Z). Akadémiai Kiadó, Budapest 1990.
4. Albrecht, Hans-Jörg: Terrorismus und kriminologische Forschung. Schweizerische Zeitschrift für Kriminologie, Heft 1/2002.
5. Albrecht, Hans-Jörg: A bűnözésben mutatkozó változások, ezek okai és kriminálpolitikai szerepe. Belügyi Szemle 6/2002.
6. Albrecht, Peter-Alexis: Kriminologie 3. Aufl. Beck, München, 2005.
7. Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Budapest, Osiris Kiadó, 1997.
8. A Princetoni Alapelvek az univerzális joghatóságról (ford. Müller Ákos). Fundamentum 4/2001.
9. Bartkó Róbert: Az Európai Unió és hazánk büntetőpolitikájának helyzete a terrorizmus elleni küzdelemben. Jog-Állam-Politika, II. évfolyam, 1/2010.
10. Bartkó Róbert: Az Európai Unió terrorizmus elleni politikája 2001. szeptember 11-ét követően. Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium. Tomus: 5/1, Fasciculus: 2. Bíbor Kiadó, Miskolc 2005.
11. Bartkó Róbert: A nemzetközi bűncselekmények elleni küzdelem az állami szuverenitás tükrében. Jogtudományi Közlöny, 9/2004.
12. Bartkó Róbert: A terrorcselekmény, mint nemzetközi bűncselekmény. Rendészeti Szemle, 5/2010.
13. Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem az Európai Unióban: a hazánk előtt álló feladatok a csatlakozást követően. [In: Bűnügyi Tudományi Közlemények 7.: Az Európai Unióhoz való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén. 38-61.o.]
14. Bartkó Róbert: A terrorizmus és a politikai bűncselekmény kapcsolata az 1856-os Belga Merényleti Záradék relációjában (Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politika XXII.)
15. Bartkó Róbert: Gondolatok a terrorizmus fogalmáról. Belügyi Szemle 6/2005.

16. Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem jogi és adminisztratív eszközei az Európai Unióban /Áttekintés a 2001-es terrortámadástól egészen napjainkig/. *Collega* 4/2005.
17. Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem jogi és adminisztratív eszközei az Európai Unióban II. /Áttekintés a 2001-es terrortámadástól egészen napjainkig II. rész/. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 8. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2007.
18. Bartkó Róbert: A terrorizmus fogalmának bővülése az ENSZ egyezményi rendszerének tükrében. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 6/1. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2005.
19. Bartkó Róbert: Jogegységesítés-jogharmonizáció, avagy a terrorcselekmény törvényi tényállásának utóélete a Kerethatározatot követően. Doktoranduszok Fóruma (Miskolc, 2005. november 9.) A Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Karának szekciókiadványa, kiadta a Miskolci Egyetem Innovációs és Technológiai Transzfer Centruma 2006-ban.
20. Bartkó Róbert: Kritikai észrevételek a terrorcselekmény törvényi szabályozásához. *Jogtudományi Közlöny*, 6/2006.
21. Bassiouni M. Ch.: *Introduction to International Criminal Law*. Transnational Publisher, 2003.
22. Bassiouni, M. Ch.: The political offense exception in extradition law and practice [In: Bassiouni, M. Ch. (ed.) *International Terrorism and Political Crimes*. Charles C. Thomas Publisher, Springfield, 1975.]
23. Bassiouni, M. Ch.: The Sources and Content of an International Criminal Law: A Theoretical Framework, in *International Criminal Law 3*. M. Cherif Bassiouni ed. 2nd edition 1999.
24. Becker, Tal: *Terrorism and the State (Rethinking the Rules of State Responsibility)*. Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon 2006.
25. Braun Zsolt: Nemzetközi összefogás a terrorizmus ellen. *Belügyi Szemle*, 1999/12.
26. Büntetőjogi Kodifikáció 1-2/2003. (főszerk. Dr. Nagy Ferenc). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2003.
27. Cassese, Antonio: *International Criminal Law (Second Edition)*. Oxford University Press, 2008.
28. Cassese, Antonio: The multifaceted criminal notion of terrorism in international law. *Journal of International Criminal Justice*, 4/2006.
29. Costigan, Sean S. – Gold, David: *Terronomics ASHGATE*, Printed in Great Britain, 2007.

30. Dinh, Nguyen Quoc - Daillier, Patrick – Pellet, Alain - Kovács Péter: Nemzetközi közjog. Osiris Kiadó, Budapest, 2001.
31. Dobos Gábor: Győzhetnek-e a terroristák? Nemzet és Biztonság 10/2009. szám
32. Dr. Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 4. Az állami és a társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921: III, tc. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt, Budapest, 1928.
33. Dr. Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 7. Felségsértés, királlysértés, hűtlenség, lázadás, hatóságok büntetőjogi védelme. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1930.
34. Dr. Balla Péter: Adalék a terrorizmus fogalmához. Belügyi Szemle 1995/10.
35. Dr. Belovics Ervin – Dr. Molnár Gábor – Dr. Sinku Pál: Büntetőjog – Különös Rész (nyolcadik átdolgozott kiadás). HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2009.
36. Dr. Grád András: A strasbourgi emberi jogi bíraskodás kézikönyve. Strasbourg Bt., Budapest 2005.
37. Edvi Illés Károly: A magyar büntetőtvények zsebkönyve Negyedik kiadás, Révai Testvérek Irod. Intézet kiadása, Budapest 1907.
38. Elek Judit: A terrorizmus elleni harc a könyvtárban, a „PATRIOT ACT” és a könyvtár. Jogtudományi Közlöny, 4/2010.
39. Farkas Ákos: A büntetőjogi együttműködés sajátosságai az Európai Unióban. Jogtudományi Közlöny 9/1999.
40. Farkas Ákos: Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban. Osiris Kiadó, Budapest, 2001.
41. Farkas Ákos: Egy lehetséges Európai Uniós büntetőjog fejlődésének állomásai. [In. Emlékkönyv Kratochwill Ferenc (1933-1993) tiszteletére, Bűnügyi Tudományi Közlemények 5. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2003.]
42. Finszter Géza: Az alkotmányos jogállam esélyei a terrorizmus elleni küzdelemben. Belügyi Szemle, 2002/6-7. szám
43. Fletcher, George P.: The indefinable concept of Terrorism. Journal of International Criminal Justice, 4/2006.
44. Gál István László: Bejelentés vagy feljelentés? A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel kapcsolatos feladatok és kötelezettségek. Penta Unió, Budapest, 2009.
45. Gearty, Conor Terror, Holnap Kiadó, Budapest 1994.

46. Gellér Balázs József: A terrorizmus elleni harc egyes kérdései az anyagi büntetőjog szemszögéből. Györgyi Kálmán Ünnepek Kötet, KJK-KERSZÖV Kiadó Kft, Budapest, 2004.
47. Gellér Balázs József: Nemzetközi büntetőjog Magyarországon, adalékok egy vitához. Tullius Kiadó, Budapest, 2009.
48. Gellér Balázs József – Kis Norbert: A nemzetközi bűncselekményekről szóló törvény – Javaslat. (Indokolás)
49. Gilbert, G.: Transnational Fugitive Offenders in International Law – Extradition and Other Mechanisms. Kluwer, 1998.
50. Goddyn, M. and Mahiels, E.: Le Droit Criminel Belge au Point de Vue International, 1890.
51. Gönczöl Katalin-Kerezsi Klára-Korinek László-Lévai Miklós (szerk.): Kriminológia, Szakkriminológia. Complex Kiadó, Budapest, 2007.
52. Handbook on the Special Tribunal for Lebanon
53. Hess, Henner: Like Zealots and Romans: Terrorism and Empire in the 21st Century. *Crime, Law & Social Change* 39/2003.
54. Hoffman, Bruce: Inside Terrorism. New York, Columbia University Press, 1998.
55. Horváth Krisztina: Az emberi jogok védelme a terrorizmus elleni küzdelemben. *Acta Humana* 14.évf. 3/2003.
56. Horváth Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióról (harmadik, bővített kiadás). Magyar Országgyűlés, 1999.
57. Huber Gábor: Terrorizmus: a szó misztériuma. *Belügyi Szemle* 1999/12.
58. Huntington, Samuel P.: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2006.
59. Jakobs, Günther: Kriminalisierung im Vorfeld einer Rechtsgutverletzung. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*. 4/1985.
60. Jakobs, Günther: Bürgerstrafrecht und Feindstrafrecht. *Höchstrichterliche Rechtssprechung*. 3/2004.
61. Jenkins, Brian M.: The US Response to Terrorism and Its Implications for Transatlantic Relations [In: *Shift or Rift. Assessing US-EU Relations after Iraq*. (szerk.: Gustav Lindstrom), EU Institute for Security Studies, Paris, 2003.]
62. Jung, Heike: Some reflections on the relationship between the criminal law and the state. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* Vol. 6/3. 1998.

63. Kaponyi Erzsébet: A terrorizmus elleni küzdelem és az emberi jogok tiszteletben tartása. Acta Humana 17. évfolyam 3-4/2006. szám
64. Karpec I. I.: A nemzetközi jellegű bűncselekmények. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest I. kötet, 1983.
65. Katona Magda: A terrorizmus jelenségének főbb okai és megszüntetésének lehetőségei. Eszmélet 53/2002.
66. Kiss J. László: A terrorizmus, avagy a biztonság és a háború metamorfózisa. Acta Humana 2002. № 46-47.
67. Kiss J. László: A szuverenitás változó normái a nemzetközi kapcsolatokban: területiség és funkcionalitás, állam és nemzet. Valóság 1995. március XXXVIII. évfolyam 3. szám
68. Kondorosi Ferenc: A fenntartható fejlődés és az emberi jogok. Jogtudományi Közlöny 2006/6.
69. Korinek László: A terrorizmus. Emlékkönyv Vargha László egyetemi tanár születésének 90. évfordulójára, szerk. Fenyvesi Csaba, Herke Csongor, PTE ÁJK, Pécs, 2003.
70. Korinek László: Kriminológia. Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2010.
71. Kovács Levente- Sántha Ferenc: A kínzás büntette a nemzetközi büntetőjogban. (A „Nemzetközi büntetőjog, nemzetközi büntető igazságszolgáltatás” című, 2060005 OTKA K63795 számú OTKA pályázat keretei között és támogatásával született tanulmány)
72. Lammasch, Heinrich: Auslieferungspflicht und Asylrecht (Eine Studie über Theorie und Praxis des internationalen Strafrechts). Leipzig, 1887.
73. Máramarosi Zoltán: A századvég terrorizmusának természetrajza. Rendészeti Szemle, 1992/2. szám
74. Máramarosi Zoltán-Szűcs László: A terrorizmus kihívásai. Rendészeti Szemle 1992/5.
75. Masika Edit – Harmati Gergely: Egységes belbiztonsági és jogi térség Európában. ISM, Budapest, 1999.
76. Merari, Ariel: Terrorism as a Strategy of Insurgency. Terrorism and Political Violence, London, Frank Cass, 1993. 5/4.
77. Miklósi Zoltán: A terrorizmus elleni „háború” és az emberi jogok. Fundamentum 3/2004.
78. Nagy Ferenc: Az ellenség-büntetőjogról, a jogállami büntetőjog eróziójáról. Magyar Jog 2/2007.

79. M. Nyitrai Péter: Nemzetközi bűnügyi jogsegély Európában. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest, 2002.
80. M. Nyitrai Péter: Nemzetközi és európai büntetőjog. Osiris Kiadó, Budapest 2006.
81. M. Nyitrai Péter: Bevezetés a nemzetközi büntetőjogba. UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft, Győr 2009.
82. Nemes János: Terroristák az NSZK-ban. Baader/Meinhof és társaik. Kossuth Kiadó, Budapest, 1978.
83. Pap András László: Kontrollelmélet, etnicitás és terrorizmus. Belügyi Szemle 5/2006.
84. Pirityi Sándor: Töprengések az új világrendről. Megtalálható: a TIT Hadtudományi és Biztonságpolitikai Egyesület Budapesten, 2001. október 4-én megtartott konferenciájáról készült kiadványában. Budapest, 2001.
85. Prof. Dr. Sieber, Ulrich: Memorandum egy Európai Modell büntetőtörvénykönyvért. Magyar Jog 6/1998.
86. Polt Péter: A nemzetközi büntetőjog fejlődésének néhány kérdése. Jogtudományi Közlöny 4/1987.
87. Póczik Szilveszter: A terrorizmus kriminológiai perspektívában. Rendészeti Szemle 9/2006.
88. Póczik Szilveszter: A nemzetközi terrorizmus historikus és makroszociológiai feltételeinek kialakulása. Forrás: www.okri.hu.
89. Póczik Szilveszter: A nemzetközi terrorizmus fontosabb összetevőiről. Magyar Tudomány 10/2005.
90. Roach, Kent: Did September 11 change everything? McGill Journal 2002/Vol. 47.
91. Rostoványi Zsolt: Terrorizmus és szabadság (a Fundamentum „Fórum” c. rovatában). Fundamentum 4/2001.
92. Roth R. Brad: Just Short of Torture. Journal of International Criminal Justice. 6/2008.
93. Saul, Ben: International Terrorism as a European Crime. The Policy Rationale for Criminalization. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. Vol. 11/4. 2003.
94. Saul, Ben: The legal response of the League of Nations to Terrorism. Journal of International Criminal Justice, Symposium, Contributions to the history of international criminal justice. 4/2006.
95. Sántha Ferenc: Az emberiség elleni bűncselekmények. Miskolci Jogi Szemle 3. évfolyam 1/2008.

96. Sárkány István: A nyolcadik utas: a terrorizmus c. munkája (Írások Tauber István emlékére, szerk.: Németh Zsolt. Kiadta a Magyar Kriminológiai Társaság az ELTE ÁJK, valamint a Rendőrtiszti Főiskola támogatásával, 2009.)
97. Schwind, Hans-Dieter: Kriminologie (11. átdolgozott kiadás). Kriminalistik Verlag 28./2001.
98. Sean S. Costigan – David Gold: Terronomics ASHGATE, Printed in Great Britain, 2007.
99. Sinn, Arndt: Modern bűnüldözés- az ellenség-büntetőjog útján? (Fordította: Nagy Ferenc és Szomora Zsolt, megjelent: Bűnügyi Mozaik. Tanulmányok Vida Mihály 70. születésnapja tiszteletére, szerk. Nagy Ferenc. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2006.)
100. Shearer, I.: Extradition in International Law. Manchester, 1971.
101. Sherman W. Lawrence: A helyi rendvédelem szerepe a globális terrorizmus elleni küzdelemben (ford. Pink Edit). Belügyi Szemle 2002/6-7.
102. Swart, Ben: International Crimes: present situation and future developments. [International Criminal Law: Quo Vadis? Proceedings of the International Conference held in Siracusa 28. Nov. – 3. Dec. 2002. on the occasion of the 30th Anniversary of ISISC, Nbr. 19/2004. Association Internationale de Droit Penal 201.o.]
103. Symeonidou-Kastanidou, Elisabeth: Defining Terrorism. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. Vol. 12/1. 2004.
104. Tálás Péter: Kelet-Közép-Európa és az új típusú terrorizmus [In. A terrorizmus anatómiája. Tanulmányok. Szerk.: Tálás Péter, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006.]
105. Tchikaya, Blaise: Jogesetek a nemzetközi bíróságok gyakorlatából. ford. Horváth Krisztina, Pákozdy Csaba. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2002.
106. Triffterer O.: A nemzetközi büntetőjog időszerű kérdései. Az ELTE-ÁJK-án elhangzott előadás tézisei 1983. június 2.
107. Townsend, Charles: A terrorizmus (fordította: Nádori Attila), Magyar Világ Kiadó, 2003.
108. Vadai Ágnes: A terrorizmus elleni fellépés és az emberi jogok tiszteletben tartása. Fundamentum 4/2001.
109. Valki László: Terroristák és nemzetközi jogászok. Belügyi Szemle 6-7/2002.
110. Válaszok a terrorizmusra, avagy van-e út az afganisztáni „vadászattól” a fenntartható globalizációig (szerk.: Tálás Péter). Budapest, SVKH- CHARTAPRESS, 2002.
111. Walters, E.: A history of the League of Nations (London, 1969.)

112. Werle, Gerhard: Principles of International Criminal Law. T.M.C Asser Press, 2005.
113. Wiener A. Imre: Nemzetközi büntetőjog – nemzetközi bűncselekmények. Jogtudományi Közlöny 6/1986.
114. Wiener A. Imre: Jogforrások és jogelvek a nemzetközi jogban. Állam és Jogtudomány XXXII/1-2. 1990.
115. Wiener A. Imre: A nemzetközi bűncselekmények kodifikációja. Állam- és Jogtudomány, XXXIV. évfolyam 1992.
116. Wise Edward M.: International Crimes and Domestic Criminal Law. DePaul Review 1989. Vol. 38.
117. Wiewiorka, Michel: The Making of Terrorism. University of Chicago Press, Chicago, 1988.
118. Wilkinson, Paul: The media and Terrorism: A Reassessment. Terrorism and Political Violence, London, Frank Cass, 1997. 9/2.
119. Wyngaert, Ch.: The political offence exception to extradition (The delicate problem of balancing the rights of the individual and the international public order) Kluwer, 1980.

VI. AZ ÉRTEKEZÉSBEN FELHASZNÁLT JOGI DOKUMENTUMOK JEGYZÉKE

120. 1944. december 7. napján Chicagóban aláírt Egyezményről a nemzetközi polgári légi közlekedés védelmében.
121. 1963. szeptember 14-én Tokióban elfogadott Egyezmény a légi járművek fedélzetén elkövetett bűncselekményekről és egyéb cselekményekről.
122. Légi járművek jogellenes hatalomba kerítéséről szóló 1970. december 16. napján kelt Hágai Egyezmény.
123. 1971. szeptember 23. napján a Polgári repülés biztonsága elleni jogellenes cselekmények leküzdéséről szóló Montreali Egyezmény.
124. Convention on Marking of Plastic Explosives for the Purpose of Identification 1991.
125. Protocol for the Suppression of Unlawful Acts of Violence at Airports Serving International Civil Aviation (1988).
126. Nemzetközileg védett személyek, köztük a diplomáciai képviselők ellen elkövetett bűncselekmények megelőzéséről és megbüntetéséről szóló 1973. december 14-én kelt New York-i Egyezmény.

127. Tűszeszedés elleni 1979. december 18-án kelt New York-i Egyezmény.
128. 1980. március 3-án kelt Egyezmény a nukleáris anyagok fizikai védelméről.
129. 1988. március 10. napján a Tengeri hajózás biztonsága elleni jogellenes cselekmények leküzdéséről szóló Római Egyezmény.
130. 1998. január 19-én kelt a Terrorista bombatámadások leküzdéséről szóló New York-i Egyezmény.
131. 2000. február 25. napján kelt a Terrorizmus pénzügyi támogatásának visszaszorításáról szóló New York-i Egyezmény.
132. 2005. szeptember 14-én kelt Nukleáris Terrorcselekmények Visszaszorításáról szóló New York-i Egyezmény.
133. A/RES/60/158 Protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism (Resolution adopted by the General Assembly) – 16 December 2005.
134. A/RES/60/288 The United Nations Global Counter-Terrorism Strategy (Resolution adopted by the General Assembly) – 20 September 2006.
135. A/RES/62/272 The United Nations Global Counter-Terrorism Strategy (Resolution adopted by the General Assembly) – 15 September 2008.
136. A/64/L.69 The United Nations Global Counter-Terrorism Strategy (Draft resolution submitted by the President of the General Assembly) – 3 September 2010.
137. A Terrorizmus Visszaszorításáról szóló 1977. január 27-én kelt Strasbourg-i Egyezmény.
138. A Pénzmosásról, a bűncselekményekből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról szóló 2005. május 16-án kelt Varsó-i Egyezmény.
139. A PSZAF Elnökének 1/2004. Sz. Ajánlása
140. Az Arab Liga 1998. április 22-i Egyezménye a Terrorizmus Visszaszorításáról.
141. Az Afrikai Unió 1999. július 14-i Egyezménye a Terrorizmus Megelőzéséről és a Terrorizmus elleni Küzdelemről.
142. Az Iszlám Államok Konferenciájának 1999. július 1-i Egyezménye a Nemzetközi Terrorizmus elleni Küzdelemről.
143. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1368 (2001) számú határozata
144. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1373 (2001) számú határozata

145. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1624 (2005) számú határozata
146. SEVESO II. Directive (96/82/EC) on the control of major-accident hazards.
147. 2580/2001/EK rendelet a terrorista gyanús személyek pénzeszközeinek a befagyasztásáról.
148. 2001/930/GASP Gemeinsamer Standpunkt des Rates über die Bekämpfung des Terrorismus.
149. 2001/931/GASP Gemeinsamer standpunkt des Rates über die Anwendung besonderer Massnahmen zur Bekämpfung des Terrorismus.
150. 2002/475/JI Rahmenbeschluss des Rates zur Terrorismusbekämpfung.
151. 2003/6/EK számú Irányelv a bennfentes kereskedelemről és a piaci manipulációról
152. 2003/48/JI Beschluss des Rates über die Anwendung besonderer Massnahmen im Bereich der polizeilichen, und justiziellen Zusammenarbeit bei der Bekämpfung des Terrorismus gemäss Artikel 4 des Gemeinsamen Standpunkts 2001/931/GASP.
153. COM (2004) 409: Report from the Commission of 8 June 2004 based on Article 11 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on combatting terrorism
154. COM (2004) 429: Towards enhancing access to information by law enforcement agencies.
155. COM (2004) 698: Prevention, preparedness and response to terrorist attacks.
156. COM (2004) 700: Prevention of and the fight against terrorist financing.
157. COM (2004) 701: Preparedness and consequence management in the fight against terrorism.
158. COM (2004) 702: Critical infrastructure protection in the fight against terrorism.
159. COM (2007) 681: Report from the Commission of 6 November 2007 based on Article 11 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism
160. 60/2005/EK irányelv a pénzügyi rendszerek felhasználásának megelőzéséről a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemről szóló III. Irányelv.
161. 1889/2005/EK rendelet a Közösség területére belépő, illetve a Közösség területét elhagyó készpénz ellenőrzéséről.

162. The European Union Counter-Terrorism Strategy, Brussels, 30.11.2005. 14469/4/05 REV 4.
163. COM/2005/0124 Communication from the Commission to the Council and the European Parliament Establishing a framework programme in „Security and Safeguarding Liberties” for period 2007-2013.
164. COM(2005)313. EU Strategy for Combating Radicalisation and Recruitment to Terrorism, illetve Communication addressing radicalisation and recruitment of terrorists Brussels, 21.9.2005.
165. COM (2005) 329 final. Communication from the Commission on measures to ensure greater security in explosives, detonators, bomb-making equipment and fire-arms.
166. EU Strategy for Combating Radicalisation and Recruitment to Terrorism. Brussels,24.11.2005. 14781/1/05 REV 1.
167. Financial Action Task Force on Money Laundering: Combating the abuse of non-profit organisations. International Best Practices. 11.10.2002.
168. Implementation of the Action Plan on Combat Terrorism. 9589/06 Brussels, 19.05.2006.
169. SEC (2005) 272: Commission Staff Working Document Fighting Terrorism.
170. 1781/2006/EK rendelet a pénzáttalásokat kísérő megbízási adatokról.
171. SEC(2006) 686. Commission staff working document Revised Action Plan on Terrorism, Brussels, 24.5.2006.
172. COM(2007) 649. Az Európai Bizottság Közleménye az Európai Parlamenthez és a Tanácshoz: határozottabb fellépés a terrorizmus ellen.
173. 2007/124 EK, EURATOM: A Tanács határozata a Biztonság és a szabadságjogok védelme általános program keretében a 2007-2013-as időszakra a Terrorizmus és az egyéb biztonsági vonatkozású veszélyek megelőzése, az azokra való felkészültség és következményei kezelése egyedi program létrehozásáról.
174. 64/2007/EK irányelv a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról.
175. 2010/C 115/01 A Stockholmi Program – A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa.
176. The Hague Programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union. Brussels, 13.12.2004. 16054/4. JAI 559.
177. A Tanács 2008/919/IB számú Kerethatározata a terrorizmus elleni küzdelemről szóló 2002/475/IB számú Kerethatározatának módosításáról

178. 232/2010. (VIII.19.) Korm. r. a Terrorelhárítási Központtról
179. 2011. évi II. törvény az Európa Tanács terrorizmus megelőzéséről szóló, Varsóban, 2005. május 16-án kelt Egyezménye kihirdetéséről
180. A külföldi büntető törvénykönyvek tekintetében a <http://eur-lex.europa.eu/nlex/index.hu> internetes oldalon elérhető adatokat vettük alapul

VII. A SZERZŐ TÉMÁBAN SZÜLETETT PUBLIKÁCIÓI

1. A nemzetközi büntetőjog kihívásai a XXI. században. Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2003. november 6. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2004. 38-47. o.
2. A terrorizmus elleni küzdelem az Európai Unióban: a hazánk előtt álló feladatok a csatlakozást követően. Bűnügyi Tudományi Közlemények 7. Az Európai Unióhoz való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004. 38-61.o.
3. A terrorizmus és a politikai bűncselekmények kapcsolata az 1856-os Belga Merényleti Záradék relációjában. Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica, Tomus XXII. (2004.). Miskolc University Press, 2004. 185.-194.o.
4. Az Európai Unió terrorizmus elleni politikája 2001. szeptember 11-ét követően. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 5/1. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004. 29.-47.o.
5. A nemzetközi bűncselekmények elleni küzdelem az állami szuverenitás jegyében. Jogtudományi Közlöny 9/2004. 305.-311.o.
6. A terrorizmus elleni küzdelem jogi és adminisztratív eszközei az Európai Unióban. Áttekintés a 2001-es terrortámadástól egészen napjainkig. Collega 4/2005. 90.-94.o.
7. Gondolatok a terrorizmus fogalmáról. Belügyi Szemle 6/2005. 75.-89.o.
8. Gondolatok a terrorizmus fogalmáról: egy egzakt definíció megalkotásának nehézségei. Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2004. november 4. Miskolc University Press, 2005. 40.-46.o.
9. A terrorizmus fogalmának bővülése az ENSZ egyezményi rendszerének tükrében. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 6/1. Bíbor Kiadó, Miskolc 2005. 57.-79.o.
10. A terrorizmus kriminológiai aspektusai. Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 7/1. Bíbor Kiadó, Miskolc 2006.

11. Jogegységesítés-jogharmonizáció, avagy a terrorcselekmény törvényi tényállásának utóélete a Kerethatározatot követően. Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2005. november 9. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2006.
12. Kritikai észrevételek a terrorcselekmény törvényi tényállásához. Jogtudományi Közlöny 2006/6 233-238.o.
13. A terrorizmus elleni küzdelem jogi és adminisztratív eszközei az Európai Unióban II. Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 8. szám Bíbor Kiadó, Miskolc 2007.
14. Egy lehetséges antiterrorista stratégia az EU politikájának tükrében. Collega 12/2006.
15. Büntetőjogi aggályok a terrorcselekmény tényállásával kapcsolatosan. Jogtudományi Közlöny 12/2009. 535-540. o.
16. A terrorcselekmény, mint nemzetközi bűncselekmény. Rendészeti Szemle 5/2010. 73-87.o.
17. Az Európai Unió és hazánk büntetőpolitikája a terrorizmus elleni küzdelemben. Jog, Állam, Politika 1/2010. 57-72. o.
18. A terrorcselekmény dogmatikája a nemzetközi büntetőjogban. (A 2010. szeptember 20-21. között megrendezésre került Symposium Iubilaei Facultatis Iaurinensis című konferencián elhangzott előadás tanulmánya). Jog, Állam, Politika (megjelenés alatt)